

UMUMIY O'RTA TA'LIM MAKTABLARIDA RAQAMLI VOSITALAR YORDAMIDA O'QUVCHILARNING INGLIZ TILIDAGI LEKSIK KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH

Pulatova Malika Botir qizi

Toshkent viloyati O'rta Chirchiq tumani

16-umumiy o'rta ta'lim maktabi ingliz tili o'qituvchisi

ANNOTATSIYA

Maqolada umumiy o'rta ta'lim maktablarida ingliz tili darslarida o'quvchilarning leksik kompetensiyasini raqamli vositalar yordamida rivojlantirish masalalari ko'rib chiqilgan. Leksik kompetensiya tushunchasi I.S.P. Nation, N. Schmitt va S. Thornbury qarashlari asosida tahlil qilinib, so'zni bilishning shakl, ma'no va qo'llanish jihatlari ajratib ko'rsatilgan. So'z o'zlashtirishning "payqash", "esga olish" va "ijodiy qo'llash" jarayonlari hamda "takrorlash oralig'i" tamoyili va "ishtirok yuki" gipotezasi raqamli vositalarni tanlashning nazariy asosi sifatida asoslangan. Muallif o'z pedagogik kuzatuvlariga tayangan holda raqamli vositalarni so'z o'zlashtirish bosqichlariga moslab qo'llashning metodik modelini taklif etadi. Elektron kartochkalar, onlayn viktorinalar, interaktiv mashqlar va o'quvchilar yaratadigan raqamli mahsulotlarning har bir bosqichdagi o'rni jadval shaklida keltirilgan. Shuningdek, raqamli vositalardan foydalanishdagi muammolar – texnik imkoniyatlarning tengsizligi, o'yinga berilib ta'lim maqsadidan chetlashish va so'zlarni kontekstsiz yodlash xavfi – muhokama qilingan. Xulosada ingliz tili o'qituvchilari uchun amaliy tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: *leksik kompetensiya, so'z boyligi, ingliz tili, raqamli vositalar, elektron kartochkalar, takrorlash oralig'i, ishtirok yuki, o'yinlashtirish, mobil ta'lim, umumiy o'rta ta'lim.*

АННОТАЦИЯ

В статье рассматриваются вопросы развития лексической компетенции учащихся на уроках английского языка в общеобразовательных школах с помощью цифровых средств. Понятие лексической компетенции проанализировано на основе взглядов И.С.П. Нейшина, Н. Шмитта и С. Торнбери; выделены аспекты формы, значения и употребления слова. Процессы «замечания», «извлечения» и «творческого употребления» слова, а также гипотезы интервального повторения и нагрузки вовлечённости обоснованы как теоретическая основа выбора цифровых средств. Опираясь на собственные педагогические наблюдения, автор предлагает методическую модель применения цифровых средств в соответствии с этапами усвоения

слова. Роль электронных карточек, онлайн-викторин, интерактивных упражнений и цифровых продуктов, создаваемых учащимися, на каждом этапе представлена в виде таблицы. Обсуждаются проблемы использования цифровых средств: неравенство технических возможностей, отвлечение от учебной цели из-за игрового элемента и риск заучивания слов вне контекста. В заключении даны практические рекомендации для учителей английского языка.

Ключевые слова: лексическая компетенция, словарный запас, английский язык, цифровые средства, электронные карточки, интервальное повторение, нагрузка вовлечённости, геймификация, мобильное обучение, общее среднее образование.

ABSTRACT

The article examines the development of pupils' lexical competence in English lessons at general secondary schools by means of digital tools. The concept of lexical competence is analysed on the basis of the views of I.S.P. Nation, N. Schmitt and S. Thornbury, and the form, meaning and use aspects of knowing a word are distinguished. The processes of noticing, retrieval and creative use of a word, together with the spacing effect and the involvement load hypothesis, are justified as the theoretical basis for selecting digital tools. Drawing on her own pedagogical observations, the author proposes a methodological model for using digital tools in line with the stages of word learning. The role of digital flashcards, online quizzes, interactive exercises and learner-created digital products at each stage is presented in table form. Problems of using digital tools are also discussed, including unequal access to devices, distraction from learning goals caused by game elements and the risk of memorising words out of context. The conclusion offers practical recommendations for English language teachers.

Keywords: lexical competence, vocabulary, English language, digital tools, digital flashcards, spaced repetition, involvement load, gamification, mobile learning, general secondary education.

KIRISH (ВВЕДЕНИЕ / INTRODUCTION)

Soʻz boyligi chet tilini egallashning asosiy tayanchidir. Ingliz tilshunosi D.A. Wilkins taʼkidlaganidek, grammatikasiz juda oz narsani ifodalash mumkin, soʻzsiz esa hech narsani ifodalab boʻlmaydi [1]. Oʻquvchi grammatik qoidalarni qanchalik yaxshi bilmasin, kerakli soʻzlarni bilmasa, fikrini na ogʻzaki, na yozma shaklda bayon qila oladi.

Oʻzbekistonda xorijiy tillarni oʻqitish tizimini isloh qilish izchil davom etmoqda. Oʻzbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 19-maydagi PQ-5117-son qarori

xorijiy tillarni o'rganishni ommalashtirish faoliyatini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqish vazifasini belgilab berdi [2]. "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi esa ta'lim jarayoniga raqamli texnologiyalarni keng joriy etishni ustuvor yo'nalish sifatida belgiladi [3]. Chet tillar bo'yicha davlat ta'lim standartida o'quvchilarning chet tilini bilish darajalari CEFR asosida belgilangan bo'lib, 11-sinf bitiruvchilari uchun mo'ljallanган daraja B1 hisoblanadi [4]. Bu darajaga erishish uchun o'quvchi kundalik mavzulardagi yuzlab so'z va iboralarni faol qo'llay olishi kerak.

Maktab amaliyotida esa leksikani o'rgatish ko'pincha so'zlar ro'yxatini daftarga ko'chirib, tarjimasi bilan yodlashdan iborat bo'lib qolmoqda. Bunday usulda so'z tez unutiladi, chunki u kontekstsiz o'rganiladi va muntazam takrorlanmaydi. Natijada o'quvchi so'zni test savolida taniydi, lekin uni o'z nutqida qo'llay olmaydi.

So'nggi yillarda maktablarda elektron kartochkalar, onlayn viktorinalar va interaktiv mashqlar platformalaridan foydalanish kengaydi. Biroq ular ko'pincha tizimsiz, dars oxiridagi qiziqarli o'yin sifatida qo'llanadi. Raqamli vositalarning qaysi biri so'z o'zlashtirishning qaysi bosqichida samarali ekanligi masalasi metodik jihatdan yetarli asoslanmagan.

Tadqiqotning maqsadi – umumiy o'rta ta'lim maktablarida ingliz tili darslarida o'quvchilarning leksik kompetensiyasini raqamli vositalar yordamida rivojlantirishning nazariy asoslarini tahlil qilish hamda raqamli vositalarni so'z o'zlashtirish bosqichlariga moslab qo'llashning metodik modelini taklif etish.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODLAR (ЛИТЕРАТУРА И МЕТОДЫ / LITERATURE REVIEW AND METHODS)

Leksik kompetensiyani o'rganishda Yangi Zelandiyalik olim I.S.P. Nationning ishlari asosiy manba hisoblanadi. U so'zni bilishni uch jihatga ajratadi: shakl (talaffuz, yozilish, so'z qismlari), ma'no (shakl va ma'no aloqasi, tushuncha, assotsiatsiyalar) va qo'llanish (grammatik vazifa, so'z birikmalari, qo'llanish chegaralari) [5]. Demak, so'zni bilish uning tarjimasini bilish bilangina cheklanmaydi. I.S.P. Nation, shuningdek, so'z o'zlashtirishga yordam beruvchi uch jarayonni ajratadi: payqash (noticing), esga olish (retrieval) va ijodiy qo'llash (creative use) [5].

N. Schmitt so'z o'zlashtirishning bosqichma-bosqich, ya'ni asta-sekin chuqurlashib boruvchi jarayon ekanini ta'kidlaydi: o'quvchi avval so'zning shakli va asosiy ma'nosini, keyinroq esa uning birikmalari va qo'llanish xususiyatlarini o'zlashtiradi [6]. S. Thornbury so'zni uzoq muddatli xotirada saqlash uchun uni turli vaziyatlarda bir necha marta uchratish va vaqt oralig'i bilan takrorlash zarurligini ko'rsatadi [7]. M. Lewis esa "leksik yondashuv" g'oyasini ilgari surib, tilni alohida

soʻzlar emas, balki tayyor soʻz birikmalari va iboralar orqali oʻrgatishni taklif qiladi [8].

Oʻzbek metodika ilmda J.J. Jalolov leksik koʻnikmani oʻquvchining soʻzni nutqda toʻgʻri tanlash va qoʻllash qobiliyati sifatida talqin qiladi hamda leksik materialni tanishtirish, mashq qildirish va nutqda qoʻllash bosqichlarida ishlashni tavsiya etadi [9].

Raqamli vositalarni tanlash uchun ikki nazariy qarash ayniqsa muhim. Birinchisi, B. Laufer va J. Hulstijnning “ishtirok yuki” (involvement load) gipotezasidir. Unga koʻra, topshiriqning soʻz oʻzlashtirishga taʼsiri uchta omil bilan belgilanadi: ehtiyoj (need), izlash (search) va baholash (evaluation) [10]. Bu omillar qanchalik kuchli boʻlsa, soʻz shunchalik yaxshi eslab qolinadi. Ikkinchisi, takrorlash oraligʻi (spacing) samarasidir: soʻzni bir martada koʻp marta takrorlashdan koʻra vaqt oraligʻi bilan takrorlash samaraliroq. T. Nakata elektron kartochka dasturlarini tahlil qilib, ular ana shu tamoyilni qanchalik amalga oshirishi bilan farqlanishini koʻrsatgan [11]. R. Godwin-Jones ham takrorlash algoritmlariga asoslangan dasturlar soʻz oʻzlashtirishni samarali qoʻllab-quvvatlashini qayd etadi [12].

R.E. Mayerning multimedia orqali oʻqitish nazariyasiga koʻra, maʼlumot soʻz va tasvir orqali birgalikda berilganda, faqat soʻz orqali berilganiga qaraganda yaxshiroq oʻzlashtiriladi [13]. Bu tamoyil rasm va audio qoʻshilgan elektron kartochkalarning afzalligini nazariy jihatdan asoslaydi. Oʻyinlashtirish (gamification) tushunchasini S. Deterding va uning hammualliflari oʻyin elementlarini oʻyin boʻlmagan faoliyatda qoʻllash sifatida taʼriflaydilar [14]. A.I. Wang esa oʻyinga asoslangan onlayn viktorinalardan uzoq muddat foydalanilganda oʻquvchilarning qiziqishi birmuncha pasayishini, lekin ijobiy taʼsiri saqlanib qolishini aniqlagan [15].

Tadqiqot metodlari. Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:

- meʼyoriy-huquqiy hujjatlar va ilmiy-metodik adabiyotlarni nazariy tahlil qilish;
- raqamli vositalarning metodik imkoniyatlarini qiyosiy tahlil qilish;
- topshiriqlarni “ishtirok yuki” gipotezasi mezonlari asosida baholash;
- Toshkent viloyati Oʻrta Chirchiq tumani 16-umumiy oʻrta taʼlim maktabidagi ingliz tili darslarida pedagogik kuzatuv;
- muallifning shaxsiy pedagogik tajribasini umumlashtirish va metodik modelni ishlab chiqish.

NATIJALAR (РЕЗУЛЬТАТЫ / RESULTS)

Adabiyotlar tahlili va pedagogik kuzatuvlar asosida raqamli vositalarni soʻz oʻzlashtirish bosqichlariga moslab qoʻllashning toʻrt bosqichli modeli ishlab chiqildi. Model I.S.P. Nation ajratgan payqash, esga olish va ijodiy qoʻllash jarayonlariga

hamda takrorlash oralig'i tamoyiliga tayanadi [5; 11]. Har bir bosqichning maqsadi, unga mos raqamli vositalar va topshiriq namunalari 1-jadvalda keltirilgan.

1-jadval. Raqamli vositalarni so'z o'zlashtirish bosqichlariga moslab qo'llash modeli

Bosqich	So'z o'zlashtirish jarayoni	Raqamli vosita (misol)	Topshiriq namunasi
1. Tanishtirish	Payqash: so'zning shakli, talaffuzi va ma'nosi bilan tanishish	Rasm va audio qo'shilgan elektron kartochkalar (Quizlet), onlayn lug'at talaffuzi	O'quvchilar yangi so'zlarni rasm va talaffuz bilan ko'rib chiqadi, har bir so'z uchun misol gapni o'qiydi
2. Mustahkamlash	Esga olish: so'z shaklini ma'no orqali, ma'noni shakl orqali eslash	Interaktiv mashqlar (Wordwall, LearningApps)	So'z va rasmni moslashtirish, anagramma, gapdagi bo'sh joyni to'ldirish
3. Faol qo'llash	Ijodiy qo'llash: so'zni yangi kontekstda ishlatish	Onlayn devor (Padlet), ovozli xabar, raqamli plakat	Yangi so'zlar bilan qisqa hikoya yozish yoki o'z xonasini tasvirlab ovozli xabar yozib yuborish
4. Nazorat va takrorlash	Vaqt oralig'i bilan esga olish	Onlayn viktorina (Kahoot!), elektron test (Google Forms), kartochkalarni takrorlash rejimi	So'zlarni 1 kun, 1 hafta va 1 oydan keyin takrorlash; mavzu yakunida viktorina

Modelning ikkinchi qismi raqamli topshiriqlarni "ishtirok yuki" gipotezasi mezonlari asosida baholashdan iborat [10]. Har bir omil 0 (yo'q), 1 (o'rtacha) yoki 2 (kuchli) ball bilan baholandi. Natija 2-jadvalda keltirilgan.

2-jadval. Raqamli topshiriqlarning "ishtirok yuki" bo'yicha tahlili

Topshiriq	Ehtiyoj	Izlash	Baholash	Umumiy yuk
Tayyor elektron kartochkalarni ko'rib chiqish	1	0	0	1
So'z va rasmni moslashtirish mashqi	1	0	1	2
O'quvchining o'zi lug'atdan izlab, rasm tanlab kartochkalar	1	1	1	3

Topshiriq	Ehtiyoj	Izlash	Baholash	Umumiy yuk
to'plamini yaratishi				
Yangi so'zlar bilan onlayn devorga hikoya yozish	1	1	2	4

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, o'quvchi tayyor materialni faqat ko'rib chiqadigan topshiriqlarning ishtirok yuki eng past. O'quvchi so'zni o'zi izlaydigan va uni o'z matnida qo'llaydigan topshiriqlarda esa bu ko'rsatkich eng yuqori.

Pedagogik kuzatuvlar jarayonida quyidagi holatlar qayd etildi:

- rasm va audio qo'shilgan kartochkalar bilan tanishtirilgan so'zlarni o'quvchilar faqat tarjima bilan berilgan so'zlarga qaraganda yaxshiroq eslab qoladi;
- onlayn viktorinalar darsda sust qatnashadigan o'quvchilarni ham faollashtiradi, ammo bir xil turdagi viktorina tez-tez takrorlansa, qiziqish pasayadi;
- o'quvchilar o'zlari yaratgan kartochkalar to'plamidagi so'zlarni o'qituvchi tayyorlagan to'plamdagi so'zlarga qaraganda uzoqroq eslab qoladi;
- so'zlar alohida emas, balki so'z birikmasi yoki misol gap bilan kiritilganda o'quvchilar ularni nutqda to'g'riroq qo'llaydi;
- uyda takrorlash topshirig'i aniq muddat bilan berilganda (masalan, "uch kundan keyin qayta takrorlang") o'quvchilar uni ko'proq bajaradi.

MUHOKAMA (ОБСУЖДЕНИЕ / DISCUSSION)

Kuzatuv natijalari ilmiy adabiyotlardagi xulosalarga mos keladi. Rasm va audio qo'shilgan kartochkalarining afzalligini R.E. Mayerning multimedia tamoyili bilan izohlash mumkin: so'z bir vaqtning o'zida ham ko'rish, ham eshitish orqali qabul qilinganda xotirada mustahkamroq iz qoldiradi [13]. Talaffuzning audio shaklda berilishi, shuningdek, I.S.P. Nation ajratgan so'z shaklini bilish jihatini to'liqroq qamrab oladi [5].

O'quvchilar o'zlari yaratgan kartochkalardagi so'zlarni yaxshiroq eslab qolishi "ishtirok yuki" gipotezasini tasdiqlaydi [10]. Tayyor kartochkani ko'rib chiqishda o'quvchi faqat axborotni qabul qiladi. O'zi kartochka yaratganda esa u so'zni lug'atdan izlaydi, bir necha ma'nodan keraklisini tanlaydi va unga mos rasm topadi. Bu jarayonda izlash va baholash omillari ishga tushadi. Shu sababli raqamli vositaning o'zi emas, balki u bilan qanday topshiriq bajarilishi hal qiluvchi ahamiyatga ega.

Onlayn viktorinalarga qiziqishning vaqt o'tishi bilan pasayishi A.I. Wang aniqlagan "eskirish samarasi"ga mos keladi [15]. Bu holatning oldini olish uchun viktorinani har darsda emas, balki mavzu yakunida qo'llash, shuningdek, uning

turlarini (jamoaviy musobaqa, individual rejim, o'quvchilar o'zlari tuzgan savollar) almashtirib turish tavsiya etiladi.

So'zlarning birikma va misol gap bilan kiritilganda nutqda to'g'riroq qo'llanishi M. Lewisning leksik yondashuvi bilan izohlanadi [8]. O'quvchi "make" so'zini alohida emas, balki "make a decision", "make a mistake" kabi birikmalar ichida o'rgansa, uni nutqda xatosiz qo'llashi osonlashadi. Shu sababli elektron kartochkaning bir tomoniga faqat so'zni emas, balki so'z birikmasini yoki qisqa misol gapni yozish maqsadga muvofiq.

Shu bilan birga, raqamli vositalarni qo'llashda bir qator muammolar ham mavjud:

- barcha o'quvchilarda smartfon yoki internet imkoniyati bir xil emas;
- o'yin elementlari (ball, reyting, vaqt) ba'zan o'quvchi diqqatini so'zdan tezlikka chalg'itadi;
- tayyor kartochka to'plamlari ko'pincha so'zni kontekstsiz, faqat tarjima bilan beradi;
- sinfda texnik vositalarni tayyorlash dars vaqtining bir qismini olib qo'yadi.

Bu muammolarni kamaytirish uchun topshiriqlarni juftlikda yoki guruhda bitta qurilma bilan bajarishni tashkil etish, qurilmasi bo'lmagan o'quvchilarga bosma variantni taqdim etish va tayyor to'plamlarni o'quvchilar yoshi va darslik mazmuniga moslab qayta ishlash tavsiya etiladi.

Tadqiqotning cheklovi shundaki, uning natijalari pedagogik kuzatuvlar va topshiriqlarni nazariy baholashga asoslangan. Taklif etilgan modelning samaradorligini miqdoriy jihatdan isbotlash uchun kelgusida nazorat va tajriba guruhlari ishtirokida dastlabki va yakuniy leksik testlar o'tkazish maqsadga muvofiq.

XULOSA (ЗАКЛЮЧЕНИЕ / CONCLUSION)

O'tkazilgan tahlil shuni ko'rsatdiki, raqamli vositalar leksik kompetensiyani rivojlantirishda samarali bo'lishi uchun ular so'z o'zlashtirish bosqichlariga moslab va tizimli qo'llanishi kerak. Raqamli vositaning samaradorligi uning texnik imkoniyatlari bilan emas, balki u bilan bajariladigan topshiriqning mazmuni bilan belgilanadi.

Tadqiqot asosida quyidagi xulosalarga kelindi:

1. Leksik kompetensiya so'zning shakli, ma'nosi va qo'llanishini bilishni o'z ichiga oladi, shuning uchun so'zni faqat tarjimasi bilan yodlatish yetarli emas.
2. Taklif etilgan to'rt bosqichli model (tanishtirish, mustahkamlash, faol qo'llash, nazorat va takrorlash) har bir bosqich uchun mos raqamli vositani tanlash imkonini beradi.

3. O'quvchi so'zni o'zi izlaydigan, tanlaydigan va o'z matnida qo'llaydigan topshiriqlarning ishtirok yuki yuqori bo'lib, ular so'zni uzoq muddat eslab qolishga yordam beradi.

4. Vaqt oralig'i bilan takrorlash va so'zlarni birikma hamda misol gap bilan o'rgatish raqamli darslarning majburiy tamoyili bo'lishi lozim.

Ingliz tili o'qituvchilariga quyidagilar tavsiya etiladi: elektron kartochkalarni rasm, audio va misol gap bilan to'ldirish; o'quvchilarga tayyor to'plamlar bilan bir qatorda o'z kartochkalarini yaratish topshirig'ini berish; onlayn viktorinalarni mavzu yakunida va turli shakllarda qo'llash; har bir mavzu so'zlarini 1 kun, 1 hafta va 1 oydan keyin takrorlash jadvalini tuzish. Kelgusida maktab darsliklari mavzulariga mos, tayyor raqamli leksik materiallar bazasini yaratish dolzarb vazifa bo'lib qoladi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI (ИСПОЛЬЗОВАННАЯ ЛИТЕРАТУРА / REFERENCES)

1. Wilkins D.A. Linguistics in Language Teaching. – London: Edward Arnold, 1972. – P. 111.
2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 19-maydagi PQ-5117-son "O'zbekiston Respublikasida xorijiy tillarni o'rganishni ommalashtirish faoliyatini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarori // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi (lex.uz).
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi PF-6079-son "«Raqamli O'zbekiston – 2030» strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi Farmoni // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi (lex.uz).
4. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2013-yil 8-maydagi 124-son "Uzluksiz ta'limning chet tillar bo'yicha davlat ta'lim standartini tasdiqlash to'g'risida"gi qarori // Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi (lex.uz).
5. Nation I.S.P. Learning Vocabulary in Another Language. 2nd ed. – Cambridge: Cambridge University Press, 2013.
6. Schmitt N. Vocabulary in Language Teaching. – Cambridge: Cambridge University Press, 2000.
7. Thornbury S. How to Teach Vocabulary. – Harlow: Longman, 2002.
8. Lewis M. The Lexical Approach. – Hove: Language Teaching Publications, 1993.
9. Jalolov J.J. Chet til o'qitish metodikasi. – T.: O'qituvchi, 2012.
10. Laufer B., Hulstijn J. Incidental vocabulary acquisition in a second language: The construct of task-induced involvement // Applied Linguistics. – 2001. – Vol. 22, № 1. – P. 1–26.

11. Nakata T. Computer-assisted second language vocabulary learning in a paired-associate paradigm: A critical investigation of flashcard software // *Computer Assisted Language Learning*. – 2011. – Vol. 24, № 1. – P. 17–38.
12. Godwin-Jones R. Emerging technologies: From memory palaces to spacing algorithms: Approaches to second-language vocabulary learning // *Language Learning & Technology*. – 2010. – Vol. 14, № 2. – P. 4–11.
13. Mayer R.E. *Multimedia Learning*. 2nd ed. – Cambridge: Cambridge University Press, 2009.
14. Deterding S., Dixon D., Khaled R., Nacke L. From game design elements to gamefulness: Defining “gamification” // *Proceedings of the 15th International Academic MindTrek Conference*. – Tampere, 2011. – P. 9–15.
15. Wang A.I. The wear out effect of a game-based student response system // *Computers & Education*. – 2015. – Vol. 82. – P. 217–227.

REFERENCES

1. Wilkins, D.A. (1972). *Linguistics in Language Teaching*. London: Edward Arnold.
2. Resolution of the President of the Republic of Uzbekistan No. PQ-5117 “O‘zbekiston Respublikasida xorijiy tillarni o‘rganishni ommalashtirish faoliyatini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqish chora-tadbirlari to‘g‘risida” [On measures to bring the popularization of foreign language learning in the Republic of Uzbekistan to a qualitatively new level], May 19, 2021. National Database of Legislation (lex.uz).
3. Decree of the President of the Republic of Uzbekistan No. PF-6079 “«Raqamli O‘zbekiston – 2030» strategiyasini tasdiqlash va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” [On approval of the “Digital Uzbekistan – 2030” strategy and measures for its effective implementation], October 5, 2020. National Database of Legislation (lex.uz).
4. Resolution of the Cabinet of Ministers of the Republic of Uzbekistan No. 124 “Uzluksiz ta’limning chet tillar bo‘yicha davlat ta’lim standartini tasdiqlash to‘g‘risida” [On approval of the state educational standard of continuous education in foreign languages], May 8, 2013. National Database of Legislation (lex.uz).
5. Nation, I.S.P. (2013). *Learning Vocabulary in Another Language* (2nd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
6. Schmitt, N. (2000). *Vocabulary in Language Teaching*. Cambridge: Cambridge University Press.
7. Thornbury, S. (2002). *How to Teach Vocabulary*. Harlow: Longman.

8. Lewis, M. (1993). *The Lexical Approach*. Hove: Language Teaching Publications.
9. Jalolov, J.J. (2012). *Chet til o'qitish metodikasi* [Methods of teaching a foreign language]. Tashkent: O'qituvchi.
10. Laufer, B., & Hulstijn, J. (2001). Incidental vocabulary acquisition in a second language: The construct of task-induced involvement. *Applied Linguistics*, 22(1), 1–26.
11. Nakata, T. (2011). Computer-assisted second language vocabulary learning in a paired-associate paradigm: A critical investigation of flashcard software. *Computer Assisted Language Learning*, 24(1), 17–38.
12. Godwin-Jones, R. (2010). Emerging technologies: From memory palaces to spacing algorithms: Approaches to second-language vocabulary learning. *Language Learning & Technology*, 14(2), 4–11.
13. Mayer, R.E. (2009). *Multimedia Learning* (2nd ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
14. Deterding, S., Dixon, D., Khaled, R., & Nacke, L. (2011). From game design elements to gamefulness: Defining “gamification”. In *Proceedings of the 15th International Academic MindTrek Conference* (pp. 9–15). Tampere.
15. Wang, A.I. (2015). The wear out effect of a game-based student response system. *Computers & Education*, 82, 217–227.
16. Pulatov, S. N. (2024). HINDISTONDA MARIFATCHILIK HARAKATI SHAKLLANISHIDA RAM MOHAN ROY VA MAHATMA GANDILARNING O'RNİ. *Academic research in educational sciences*, 5(TSUE Conference 1), 519-524.
17. Пулатов Ш. Н. ХИНД ФАЛСАФАСИДАГИ ИНСОН МАСАЛАСИНИНГ МАХАТМА ГАНДИ ҚАРАШЛАРИГА ТАСИРИ //International scientific journal of Biruni. – 2023. – Т. 2. – №. 3. – С. 96-103.
18. Pulatov, S. N. (2024). GUMANIZM TUSHUNCHASINING MOHIYATI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 4(21), 802-809.
19. Pulatov, S. (2025, November). PHILOSOPHICAL FOUNDATIONS OF MAHATMA GANDHI'S SARVODAYA THEORY. In *International Conference on Arts, Society & Humanities* (Vol. 1, No. 2, pp. 6-8).
20. Pulatov, S. N. (2025). QADIMGI XITOIY VA HINDISTON TA'LIM TIZIMI: TARIXIY SHAKLLANISHI, RIVOJLANISHI VA EVOLYUTSIYASI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 5(26), 786-792.

21. Pulatov, S. N. (2025). MAHATMA GANDINING AXLOQIY MODELI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 5(25), 128-131.
22. Po‘Latov, S. N. M. (2021). MAHATMA GANDI FALSAFIY QARASHLARIDA “MUTLOQ G ‘OYA” TUSHUNCHASI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 1(5), 1134-1143.
23. Pulatov, S. N. (2024). AXLOQ VA AHIMSA TUSHUNCHALARINING O‘ZARO BOG ‘LIQLIGI. *Academic research in educational sciences*, 5(2), 50-55.
24. Pulatov S. N. QADIMGI XITOIY FALSAFASIDA IN VA YAN TA’LIMOTI //Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2023. – T. 3. – №. 21. – C. 578-582.
25. Пулатов, Ш. Н. (2023). МАХАТМА ГАНДИ ҚАРАШЛАРИДА АХЛОҚИЙ КАТЕГОРИЯЛАР. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 3(12), 483-490.